

รายงานการสัมมนาผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ในหัวข้อ
“การปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศในพื้นที่ภูเขา: สมาชิกรัฐสภาควรมีบทบาทอย่างไร”
(Climate Change Adaptation in Mountain Areas: What Role is There for Parliamentarians?)

วันศุกร์ที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๓ เวลา ๒๐.๐๐ - ๒๑.๑๕ นาฬิกา

เมื่อวันศุกร์ที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๓ หรือวันภูเขาสากล (International Mountain Day) เวลา ๒๐.๐๐ - ๒๑.๑๕ นาฬิกา ตามเวลาประเทศไทย พลเอก เลิศรัตน์ รัตนวานิช สมาชิกวุฒิสภา เข้าร่วมการสัมมนา (Webinar) ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ (Interprefy) ในหัวข้อ “การปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศในพื้นที่ภูเขา: สมาชิกรัฐสภาควรมีบทบาทอย่างไร” (“Climate Change Adaptation in Mountain Areas: What Role is There for Parliamentarians?”) จัดโดยสหภาพรัฐสภา (Inter-Parliamentary Union - IPU) ร่วมกับโครงการ the Adaptation at Altitude Programme ของหน่วยงานเพื่อการพัฒนาและความร่วมมือแห่งสวิสเซอร์แลนด์ (the Swiss Agency for Development and Cooperation - SDC)

พลเอก เลิศรัตน์ รัตนวานิช สมาชิกวุฒิสภา เข้าร่วมการสัมมนาผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ในหัวข้อ
“การปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในพื้นที่ภูเขา: สมาชิกรัฐสภาควรมีบทบาทอย่างไร”

การสัมมนามีวิทยากร ๕ คนได้แก่

๑. นาย Manfred Kaufmann ผู้บริหารโครงการของ SDC
๒. นางสาว Carolina Adler กรรมการบริหาร the Mountain Research Initiative
๓. นาย Grammenos Mastrojeni รองเลขาธิการ the Union for the Mediterranean
๔. นาย Nicolas Walder สมาชิกรัฐสภาสวิสเซอร์แลนด์
๕. นาย Sebastián Torrealba Alvarado สมาชิกรัฐสภาชิลี

ทั้งนี้ สมาชิกรัฐสภา เจ้าหน้าที่รัฐสภา และบุคคลทั่วไปที่สนใจจากทั่วโลก รวมกว่า ๘๐ คน เข้าร่วมกิจกรรม โดยมีนางสาว Karen Jabre ผู้อำนวยการฝ่ายแผนงานของสหภาพรัฐสภา และนาย Christian Brehaut ผู้ช่วยศาสตราจารย์จากมหาวิทยาลัย Geneva เป็นผู้ดำเนินรายการ

*นางสาว Carolina Adler (ซ้ายบน) นาย Grammenos Mastrojeni (ขวาบน)
นาย Sebastián Torrealba Alvarado (ซ้ายล่าง) และนาย Nicolas Walder (ขวาล่าง)*

การสัมมนาครั้งนี้แบ่งกิจกรรมออกเป็น ๒ ช่วงได้แก่ การบรรยายโดยวิทยากรแต่ละคน และการถาม-ตอบคำถามจากผู้เข้าร่วมฟังสัมมนา

ในการนี้ นาย Manfred Kaufmann ผู้บริหารโครงการของหน่วยงานเพื่อการพัฒนาและความร่วมมือแห่งสวีตเซอร์แลนด์ กล่าวว่าพื้นที่ภูเขาที่มีความสำคัญ เนื่องจากครอบคลุมพื้นที่ถึงประมาณร้อยละ ๒๒ ของพื้นผิวโลก เป็นที่อยู่อาศัยของประชากรร้อยละ ๑๓ ของประชากรโลก เป็นแหล่งน้ำดิบประมาณร้อยละ ๖๐ - ๘๐ ของโลก เป็นแหล่งความหลากหลายทางชีวภาพบนบกราวร้อยละ ๒๕ รวมทั้งครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ ๖๐ ของพื้นที่สงวนชีวมณฑล (Biosphere Reserves) ทั้งหมด ตลอดจนสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจผ่านการท่องเที่ยว และที่สำคัญคือเป็นพื้นที่เปราะบางที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศมากที่สุด ตัวอย่างกรณีเทือกเขาหิมาลัยเกิดภัยธรรมชาติทั้งดินถล่มและหิมะถล่ม นอกจากนี้ ประชากรที่อาศัยในบริเวณภูเขายังเป็นกลุ่มเปราะบางทางเศรษฐกิจ ทำให้ภาครัฐต้องตื่นตัวและเข้ามาช่วยเหลือมากขึ้น ปัจจุบันมีกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศที่ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศต่อพื้นที่ภูเขา เช่น เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (Agenda 2030) ที่ให้ความสำคัญกับพื้นที่ภูเขาในฐานะองค์ประกอบหนึ่งของระบบนิเวศ เช่น

- เป้าหมายที่ ๖ สร้างหลักประกันว่าจะมีการจัดให้มีน้ำและสุขอนามัยสำหรับทุกคน และมีการบริหารจัดการที่ยั่งยืน ซึ่งมีเป้าประสงค์ที่ ๖.๖ ระบุถึงการปกป้องและฟื้นฟูระบบนิเวศ ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำรวมถึงภูเขาป่าไม้ พื้นที่ชุ่มน้ำ แม่น้ำ ชั้นหินอุ้มน้ำ และทะเลสาบ ภายในปี ๒๕๖๓

- เป้าหมายที่ ๑๕ ปกป้อง พื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้กับการกลายสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและฟื้นสภาพกลับมาใหม่ และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งมีเป้าประสงค์ที่ ๑๕.๑ ระบุถึงการสร้างหลักประกันว่าจะมีการอนุรักษ์ การฟื้นฟูและการใช้ระบบนิเวศบนบกและในน้ำจืดในแผ่นดิน รวมทั้งบริการทางระบบนิเวศอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ป่าไม้พื้นที่ชุ่มน้ำ ภูเขา และเขตแห้งแล้ง โดยเป็นไปตามข้อบังคับภายใต้ความตกลงระหว่าง ประเทศ ภายในปี ๒๕๖๓ และเป้าหมายประสงค์ที่ ๑๕.๔ ระบุถึงการสร้างหลักประกันว่าจะมีการอนุรักษ์ ระบบนิเวศภูเขาและความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศเหล่านั้นเพื่อจะเพิ่มพูนขีดความสามารถ ของระบบนิเวศเหล่านั้นที่จะให้ผลประโยชน์อันสำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนภายในปี ๒๕๗๓ ทั้งนี้ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนยังมีหลักการสำคัญคือการไม่ทิ้งผู้ใดไว้ข้างหลัง (Leave no one behind) ดังนั้น เมื่อให้ความสำคัญกับระบบนิเวศใด ๆ แล้วต้องไม่ลืมนิเวศในพื้นที่ภูเขาด้วย

นอกจากนี้ ความร่วมมือระหว่างประเทศยังมีกรอบการดำเนินงานเช่นใดเพื่อการลดความเสี่ยง จากภัยพิบัติ พ.ศ.๒๕๕๘ – ๒๕๗๓ (Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015 - 2030) ซึ่งมีเป้าหมายในการลดความเสียหายต่อชีวิตและเศรษฐกิจที่เป็นผลโดยตรงจากภัยพิบัติ กรอบอนุสัญญา สหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change : UNFCCC) และการลงนามในความตกลงปารีส (Paris Agreement 2015) ซึ่งมีเป้าหมาย ในการลดภาวะโลกร้อน

ในส่วนของสวิตเซอร์แลนด์ซึ่งมีภูมิประเทศเป็นที่ภูเขาจึงมีความมุ่งมั่นตั้งใจและพันธกรณีระดับชาติ ในการดูแลรักษาระบบนิเวศในพื้นที่ภูเขา ทั้งมาตรการจากกฎหมายภายในประเทศเช่น การสนับสนุนระบบ เศรษฐกิจภาคการเกษตรบนพื้นที่ภูเขา ความร่วมมือระดับภูมิภาคเช่น Alpine Convention ซึ่งเป็นกฎหมาย ระหว่างประเทศฉบับแรกที่มุ่งเน้นปกป้องภูมิภาคที่เป็นภูเขา โดยนิยามพื้นที่ภูเขาเป็นหน่วยทางภูมิศาสตร์ ที่เป็นอิสระจากพรมแดนของรัฐชาติและเป็นมรดกทางธรรมชาติรวมทั้งเขตเศรษฐกิจที่สำคัญ ตลอดจน ความร่วมมือระดับโลกเช่นการให้ความช่วยเหลือทางเทคนิคและทางเศรษฐกิจแก่ประเทศกำลังพัฒนา ในการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่ภูเขาผ่านการดำเนินงานของหน่วยงานเพื่อการพัฒนา และความร่วมมือแห่งสวิตเซอร์แลนด์ (SDC) ซึ่งหน่วยงาน SDC มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ชุมชนในพื้นที่ภูเขา และเพิ่มขีดความสามารถในการฟื้นฟูตัวเองของระบบนิเวศบนภูเขา ตัวอย่างโครงการที่ SDC ดำเนินการแล้ว คือ การติดตั้งระบบแจ้งเตือนน้ำท่วมจากการละลายของธารน้ำแข็งบนภูเขาในประเทศเปรู การใช้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศเพื่อพยากรณ์ปริมาณน้ำในทวีปเอเชียกลาง และการเพิ่ม ขีดความสามารถของหน่วยงานภาครัฐในอินเดียในการออกมาตรการรับมือผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทาง สภาพภูมิอากาศ

นางสาว Carolina Adler กรรมการบริหาร the Mountain Research Initiative กล่าวว่าการศึกษา ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศในพื้นที่ภูเขาเป็นเรื่องสำคัญ ดังนั้น องค์การ the Mountain

Research Initiative จึงก่อตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ ๒ ด้านหลัก คือ การศึกษาวิจัย และการนำผลการศึกษาวิจัยไปสู่ การตัดสินใจเชิงนโยบาย ทั้งนี้ ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ภูเขาของประเทศต่าง ๆ มีทั้งความเหมือนและความต่าง ดังนั้น จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องศึกษา แลกเปลี่ยน และเปรียบเทียบกรณีศึกษาเหล่านี้ ในส่วนของผลลัพธ์ที่องค์กร the Mountain Research Initiative คาดหวังคือ การเก็บข้อมูลและการติดตามพัฒนาการในระบบนิเวศ การแลกเปลี่ยนและความร่วมมือระดับภูมิภาคเพื่อนำความรู้มาเป็นข้อมูลในการตัดสินใจเชิงนโยบาย การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้เพื่อพิจารณาเปรียบเทียบเงื่อนไขที่เอื้อประโยชน์ให้เกิดการเผยแพร่และประยุกต์ ความรู้ได้ดีที่สุด ตลอดจนการสร้างเชื่อมโยงและสอดคล้องกันของนโยบายระดับโลกผ่านการผลักดัน ให้กรอบความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศนำประเด็นระบบนิเวศพื้นที่ภูเขาไปขยายผลต่อ อีกนัยหนึ่งคือ องค์กร the Mountain Research Initiative ต้องการเชื่อมโยงการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ การประยุกต์ความรู้ในทางปฏิบัติ และการกำหนดนโยบายดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน

นาย Grammenos Mastrojeni รองเลขาธิการ the Union for the Mediterranean กล่าวว่า ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศต่อพื้นที่ภูเขาเป็นความท้าทายด้านความมั่นคงระดับโลก ที่ไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร จากบรรดาภูมิภาคประเทศ ๔ แบบ ได้แก่ ขั้วโลกเหนือ (Arctic) หมู่เกาะ (Island) พื้นที่แห้ง (Dryland) และพื้นที่ภูเขา (Mountain) พื้นที่ภูเขามักไม่ถูกเอ่ยถึง เช่น การพิจารณาผลกระทบ จากการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศมักให้ความสำคัญกับภูมิภาคประเทศ ๓ แบบแรก โดยเฉพาะประเด็น การละลายของธารน้ำแข็งในขั้วโลกเหนือและการเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเลทำให้สูญเสียพื้นที่หมู่เกาะและ พื้นที่แห้ง ซึ่งส่งผลให้มีประชากรหลายล้านคนต้องอพยพย้ายถิ่นฐานไปยังพื้นที่ระดับสูงขึ้นไป แต่ประเด็น ที่หลงลืมไปคือพื้นที่ภูเขาก็มียุทธศาสตร์อาศัยอยู่จำนวนมากซึ่งใช้ชีวิตโดยพึ่งพาระบบนิเวศที่เปราะบาง และไม่สามารถอพยพไปยังพื้นที่ระดับสูงกว่านี้ได้ ยิ่งไปกว่านั้นผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ภูเขา จะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและประชากรที่อาศัยอยู่ในทุกระดับความสูงลงมา นอกจากนี้ ประเด็นสิ่งแวดล้อม ผูกพันอย่างแยกขาดไม่ได้จากการพัฒนา ประเด็นสิทธิมนุษยชน และประเด็นสันติภาพ การยอมสละ ประเด็นหนึ่งเพื่อรักษาไว้ซึ่งอีกประเด็นหนึ่ง (trade-off) ย่อมก่อให้เกิดความขัดแย้ง (conflict) ดังนั้น ประเด็นสิ่งแวดล้อมบนเทือกเขาหิมาลัยทำให้มีผู้อพยพย้ายถิ่นจำนวนมากและวิกฤตทางมนุษยธรรม ยังเกิดขึ้นในพื้นที่คั่นกลางระหว่างประเทศมหาอำนาจซึ่งถือครองอาวุธนิวเคลียร์ เช่น อินเดีย ปากีสถาน และจีน จึงเป็นประเด็นที่ควรให้ความสำคัญอย่างยิ่ง

จากการที่ประเด็นการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศไม่ใช่เรื่องไกลตัว สมาชิกรัฐสภาจึงต้องมี บทบาทในการเชื่อมโยงประชาชนกับการตัดสินใจเชิงนโยบาย วิทยากรอีก ๒ คนคือ นาย Nicolas Walder สมาชิกรัฐสภาสวิตเซอร์แลนด์ และนาย Sebastián Torrealba Alvarado สมาชิกรัฐสภาชิลี แสดงความคิดเห็น ไปในทางเดียวกันคือสมาชิกรัฐสภาต้องมีบทบาทในการตอบสนองต่อความต้องการและความเดือดร้อน ของประชาชน สนับสนุนให้การตัดสินใจเชิงนโยบายได้ใช้ข้อมูลและหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ และส่งเสริม การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายอย่างเป็นธรรม

นาย Nicolas Walder สมาชิกรัฐสภาสวิตเซอร์แลนด์ กล่าวเพิ่มเติมว่าภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการเก็บข้อมูลและการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ พร้อมทั้งสนับสนุนกรอบความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ และภาคเอกชนควรพิจารณาลงทุนในบริษัทที่ให้ความสำคัญกับผลกระทบของการดำเนินธุรกิจต่อสิ่งแวดล้อม ส่วนนาย Sebastián Torrealba Alvarado สมาชิกรัฐสภาชิลี กล่าวเสริมว่าระบบนิเวศในพื้นที่ภูเขามีความสำคัญทางเศรษฐกิจและทางวัฒนธรรมต่อชุมชนในพื้นที่อย่างมาก และชิลีมีกฎหมายภายในเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ อย่างไรก็ตาม ประชาชนจะไม่ปกป้องในสิ่งที่ตนเองไม่รู้จักร ดังนั้น บทบาทหนึ่งที่สมาชิกรัฐสภาทำได้คือ การสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของระบบนิเวศในพื้นที่ภูเขา เพื่อให้ประชาชนส่วนใหญ่ผูกพันกับภูเขาและผลักดันนโยบายที่เป็นมิตรต่อระบบนิเวศบนภูเขาต่อไป

นางสาว Kareen Jabre ผู้อำนวยการฝ่ายแผนงานของสหภาพรัฐสภา ในฐานะผู้ดำเนินรายการกล่าวสรุปว่า ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศต่อพื้นที่ภูเขาถูกพูดถึงน้อยมาก ทั้งๆ ที่ภูเขาเป็นพื้นที่เปราะบาง เนื่องจากได้รับผลกระทบจากวิกฤตดังกล่าวมากที่สุดซึ่งส่งผลกระทบต่อประชากรที่อาศัยอยู่ในทุกระดับความสูง ตัวอย่างผลกระทบที่เกิดขึ้นแล้วและมีแนวโน้มร้ายแรงมากขึ้น ได้แก่ การละลายของธารน้ำแข็งบนภูเขา ซึ่งส่งผลกระทบต่อปริมาณน้ำจืดสำหรับอุปโภคบริโภค ประชากรที่อาศัยอยู่บนที่ราบประสบปัญหาน้ำท่วม น้ำแล้ง หรือดินถล่ม บทบาทของสมาชิกรัฐสภาจึงเกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจเชิงนโยบาย โดยสมาชิกรัฐสภาควรมีการติดตามและตอบสนอง (responsive) ต่อความต้องการของประชาชน การสร้างความตระหนักรู้ และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายอย่างเป็นธรรม (inclusive) การให้ความสำคัญกับการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ ตลอดจนการพิสูจน์และติดตามผลการดำเนินงานเพื่อกำหนดนโยบายที่เป็นไปได้ ในทางปฏิบัติและเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

จัดทำโดย

นางสาวอดิทยาดา ศรีบุญแสน นักวิเทศสัมพันธ์ปฏิบัติการ

กลุ่มงานสหภาพสมาชิกรัฐสภาเอเชียและแปซิฟิก

สำนักองค์การรัฐสภาระหว่างประเทศ